

Metoderapport for retningslinje Individuell pasient- og pårørendeopplæring (PPO)

OMFANG OG FORMÅL

1. Retningslinjens overordnede mål er å bidra til:

- at helsepersonell jobber systematisk med individuell pasient- og pårørendeopplæring. Dette inkluderer forberedelse, planlegging, gjennomføring, evaluering og dokumentasjon av opplæring
- enhetlig praksis, inntil nasjonale føringer for PPO foreligger
- at relevant lovverk følges

2. Helse spørsmål i retningslinjen er:

Hvordan skal arbeidet med individuell PPO kvalitetssikres og utføres i møte med pasienter og pårørende? Retningslinjen skal svare ut HVA og HVORDAN gjennomføre individuell PPO

3. Retningslinjen gjelder for følgende pasienter/brukere:

Ledere og helsepersonell i pasientnært arbeid på alle nivåer.

INVOLVERING AV INTERESSER

4. En regional arbeidsgruppe har utarbeidet retningslinjen:

Arbeidsgruppe Sørlandet sykehus (SSHF): Fagavdelingen, Seksjon for kvalitet og pasientsikkerhet, Kompetanseenhet for pasient- og pårørendeopplæring:

Helene Morvik, enhetsleder

Ingun Benno Petterson, spesialrådgiver

Hildegunn Edløy Holstvoll, spesialrådgiver

Arbeidsgruppe Oslo universitetssykehus (OUS), Avdeling for samhandling, helsekompetanse og likeverdige helsetjenester, Dir. stab:

Kjersti Tveten, spesialrådgiver

Berit Seljelid, spesialrådgiver, PhD-stipendiat

Regional kompetansetjeneste for pasient- og pårørendeopplæring:

Signegun Romedal, spesialrådgiver, prosessleder for arbeidsgruppene til april 2022

Anette Eie, spesialrådgiver, prosessleder for arbeidsgruppe fra april 2022

5. Synspunkter og preferanser fra målgruppen (pasienter/brukere.) som retningslinjen gjelder for (brukermedvirkning) er forsøkt inkludert:

		Metoderapport - retningslinje individuell PPO			Side: 2 Av: 6
Dokument-id: I.6.2.1.4-37	Utarbeidet av: Hildegunn Edløy Holstvoll, Ingun Benno Petterson og Helene Morvik	Fagansvarlig: Helene Morvik	Godkjent dato: 29.04.2024	Godkjent av: Susanne Miriam Sørensen Hernes	Revisjon: 1.03

Virksomhetsstyring/Kvalitet og pasientsikkerhet/Dokumentstyring/Metoderapporter

- Arbeidet med retningslinjen er en fortsettelse på arbeid med retningslinjer og prosedyrer for PPO. Overordnet retningslinje for pasient- og pårørendeopplæring ble ferdigstilt i 2021(<https://ek-sshf.sikt.sykehuspartner.no/docs/pub/dok53933.pdf>)
- Det er behov for å konkretisere hvordan informasjon og opplæring til pasienter og pårørende skal gis individuelt, innenfor lovpålagte plikter og rammer
- En rapport fra Helsedirektoratet basert på gjennomgang av styringsdokumenter og erfaringer fra praksis, viser at spesialisthelsetjenesten i liten grad beskriver og systematiserer helsepersonells konkrete oppgaver i individrettet pasient- og pårørendeopplæring ([Læring- og mestring i helse- og omsorgstjenestene - rapport.pdf \(helsedirektoratet.no\)](#))
- Synspunkt og preferanser fra helsepersonell og ledere har synliggjort at fagfeltet pasient- og pårørendeopplæring er uklart, det er lite støtte og struktur og mangler tilstrekkelig ledelsesforankring. Dette understøttes også i innsiktsdokumentet Pasient- og pårørendeopplæring ([Innsiktsdokument](#))
- Erfaring og kunnskap fra helsepersonell, dvs. forarbeider, samt Utvalg PPO og ressurspersoner
- Mangelfull eller dårlig informasjon inngår i klagesaker sendt direkte til sykehusavdelinger og i henvendelser til pasient- og brukerombudet
- Foretaksledelsen i SSHF vedtok i 2020 at det skulle utarbeides retningslinjer for PPO på foretaksnivå

6. Det fremgår klart hvem som skal bruke retningslinjen:

Helsepersonell og ledere til helsepersonell. Ansvar, roller og oppgaver er beskrevet.

METODISK NØYAKTIGHET

7. Systematiske metoder ble benyttet for å søke etter kunnskapsgrunnet:

- Kunnskap fra arbeid med retningslinje for pasient- og pårørendeopplæring er videreført
- Det ble utarbeidet PICO-skjema og gjennomført systematisk søk etter litteratur sammen med bibliotekar i perioden feb. – april 2021. Søket ble ferdigstilt feb. 2022
- Søket ble systematisk gjennomgått fra feb. 2022. Abstrakt-listen er gjennomgått av minst en person. Inkluderte/aktuelle artikler er vurdert av minst to personer
- I januar 2024 ble deler av søket oppdatert av arbeidsgruppa – se dokumentasjon av søk

8. Kriterier for utvelgelse av kunnskapsgrunnet er:

- Ledelsen ved SSHF anbefalte å utarbeide en retningslinje om individuell PPO og en retningslinje om gruppebasert PPO
- Arbeidsgruppens erfaring og kunnskap om ulike kompetansemiljø - som Nasjonal kompetansetjeneste for læring og mestring innen helse (NK LMH), samt Regional kompetansetjeneste for pasient og- pårørendeopplæring (RK PPO)

 SØRLANDET SYKEHUS	Metoderapport - retningslinje individuell PPO				Side: 3 Av: 6
Dokument-id: I.6.2.1.4-37	Utarbeidet av: Hildegunn Edløy Holstvoll, Ingun Benno Petterson og Helene Morvik	Fagansvarlig: Helene Morvik	Godkjent dato: 29.04.2024	Godkjent av: Susanne Miriam Sørensen Hernes	Revisjon: 1.03

Virksomhetsstyring/Kvalitet og pasientsikkerhet/Dokumentstyring/Metoderapporter

- Nasjonal kompetansetjeneste for læring og mestring innen helse (NKLMH) utga i 2023 et notat om [Sentrale føringer for læring og mestring i helse- og omsorgstjenesten](#). Notatet tydeliggjør aktuelt innhold i juridiske dokumenter, faglige normerende produkter og politiske publikasjoner. Disse føringene ligger til grunn for retningslinjen og har til hensikt å operasjonalisere helsepersonells ansvar i individuell opplæring og informasjon til pasienter og pårørende.
- Litteratursøk utført i forbindelse med Overordnet retningslinje for pasient- og pårørendeopplæring ble gjennomgått på nytt under arbeidet med retningslinje for pasient- og pårørendeopplæring individuelt.
- Det kom opp relevante funn. Disse er ikke tatt med som referanser i retningslinjen da [Patient Education Practice Guidelines for Health Care Professionals](#) viste seg å inneholde de samme anbefalinger som andre funn i litteratursøket. For at retningslinjen skal være mest mulig oversiktlig og ha god lesbarhet var det konsensus i arbeidsgruppen om å i hovedsak referere til HCEA.
- Kunnskapsgrunnlaget i HCEA-retningslinjen er grundig, gjenkjennbart og relevant. Funn i HCEA samsvarer med norsk kontekst og helsepedagogiske prinsipper. Arbeidsgruppen vurderte at retningslinjen svarer ut det praksisfeltet har behov for/ etterspør.
- Brukerkunnskap og erfaringskunnskap er innhentet gjennom ulike råd og fora. Det er gitt innspill til retningslinjen underveis i arbeidet og i høringsrunde
- Det var ønskelig at retningslinjen er generisk og gjelde for pasienter og pårørende i alle aldre og for alle fagfelt

9. Styrker og svakheter ved kunnskapsgrunnlaget er:

Styrker:

- Kunnskapsgrunnlaget med forankring i nasjonale styrende dokumenter er øverst i kunnskapspyramiden
- Innhenting av innspill fra Utvalg PPO v/ SSHF og Råd for PPO v/ OUS, der helsepersonell, Brukerutvalg og Ungdomsråd er representert.
- Funnene i retningslinjen Patient Education Practice Guidelines For Health Care Professionals, HCEA, støtter relevante funn fra litteratursøket
- HCEA- retningslinjens oppbygging er basert på helsepedagogiske prinsipper og relevante deler i opplæringsprosessen: planlegging, gjennomføring og evaluering
- Arbeidsgruppen har vurdert at anbefalingene har overføringsverdi til alle pasientgrupper. Omhandler pasienter og pårørende i alle aldre

Svakheter:

- Pasienter- og pårørende har ikke vært direkte representert i arbeidsgruppen sammen med SSHF, OUS og RK PPO, men brukerkunnskap er innhentet som beskrevet ovenfor

		Metoderapport - retningslinje individuell PPO			Side: 4 Av: 6
Dokument-id: I.6.2.1.4-37	Utarbeidet av: Hildegunn Edløy Holstvoll, Ingun Benno Petterson og Helene Morvik	Fagansvarlig: Helene Morvik	Godkjent dato: 29.04.2024	Godkjent av: Susanne Miriam Sørensen Hernes	Revisjon: 1.03

Virksomhetsstyring/Kvalitet og pasientsikkerhet/Dokumentstyring/Metoderapporter

- HCEA-retningslinjen er omfattende og er av arbeidsgruppen forenklet og tilpasset norsk kontekst slik at den er anvendelig for praksisfeltet. Referanser i HCEA er eldre enn treff i litteratursøket/forskning som ble gjennomgått, men anbefalingene samsvarer.

10. Metodene som er brukt for å utarbeide anbefalingene/forordningene er:

- Systematiske søk i relevante databaser
- Kunnskap om helseforetakenes organisering
- Innhenting av brukererfaring og kunnskap ved forarbeider (se pkt 7-9)
- Arbeidsgruppen innhentet innspill fra ulike råd og fora på et tidlig tidspunkt for å sikre at innhold var i tråd med praksisfeltets behov. Innspill ble tatt hensyn til for å tilpasse innhold
- Høringsrunde i SSHF og OUS, fagdirektør på Lovisenberg Diakonale sykehus, samt Ledernettverk for pasient- og pårørendeopplæring i Helse Sør-Øst med tilpasning i etterkant
- Presentert på regional konferanse i Helse Sør – Øst høsten 2023, for ledere og helsepersonell

11. Helsemessige fordeler, bivirkninger og risikoer er tatt i betraktning ved utarbeidelsen av anbefalingene/forordningene:

Ikke vurdert

12. Det fremgår tydelig hvordan anbefalingene/forordningene henger sammen med kunnskapsgrunnet (henvisninger i teksten til referanseliste)

Se punkt 7, 8, 9 og 10.

13. Retningslinjen er blitt vurdert eksternt av eksperter før publisering (tittel, navn, avdeling, sykehus på alle som har hatt dokumentet på høring):

Høringsrunde i SSHF, OUS, Ledernettverk for PPO i HSØ.

14. Tidsplan og ansvarlige personer for oppdatering av retningslinjen er:

Retningslinjen vil bli revidert i tråd med gjeldende føringer for sykehusets kvalitetssystem (dvs 3 år), og når eventuelle nasjonale føringer foreligger.

KLARHET OG PRESENTASJON

15. Anbefalingene/forordningene er spesifikke og tydelige:

Retningslinjen gir anbefalinger for helsepersonell og ledere i sykehuset.

16. De ulike mulighetene for håndtering av tilstanden eller det enkelte helse spørsmålet er klart presentert:

Dette er en retningslinje om individuell pasient- og pårørendeopplæring som er rettet mot helsepersonell og ledere. Den er generisk, ikke rettet mot en bestemt gruppe pasienter, tilstand eller helse spørsmål.

		Metoderapport - retningslinje individuell PPO			Side: 5 Av: 6
Dokument-id: I.6.2.1.4-37	Utarbeidet av: Hildegunn Edløy Holstvoll, Ingun Benno Petterson og Helene Morvik	Fagansvarlig: Helene Morvik	Godkjent dato: 29.04.2024	Godkjent av: Susanne Miriam Sørensen Hernes	Revisjon: 1.03

Virksomhetsstyring/Kvalitet og pasientsikkerhet/Dokumentstyring/Metoderapporter

17. De sentrale anbefalingene/forordningene er lette å identifisere:

Ja, dette er bekreftet gjennom høringen

18. Faktorer som hemmer og fremmer bruk av *dokumentet* er klart beskrevet:

Kunnskap om implementering, inkludert kjente implementeringsstrategier, er integrert i arbeidet med retningslinjen, hvilket i seg selv er en implementeringsstrategi. Følgende faktorer kan fremme bruk av retningslinjen:

- Retningslinjen har tatt utgangspunkt i praksisfeltets behov, arbeidsgruppens kunnskap om fagfeltet og er tilpasset kontekst
- Retningslinjen er ledelsesforankret
- Det er utarbeidet en powerpoint- presentasjon av retningslinjen for å fremme implementeringen
- Tid og ressurser kan hemme bruk

ANVENDBARHET

19. Hvilke råd og/eller verktøy for bruk i praksis er retningslinjen støttet med:

- Powerpoint-presentation (se pkt. 18)
- Lenker til nettsider med ressurser innen PPO

20. Potensielle ressursmessige konsekvenser ved å anvende anbefalingene er:

Ikke vurdert

21. Retningslinjens kriterier for etterlevelse og evaluering er:

Ivaretas i det videre arbeidet med PPO. Revideres om 3 år. Innspill som har kommet ved bruk av retningslinjen tas hensyn til ved revidering.

REDAKSJONELL UAVHENGIGHET

22. Synspunkter fra finansielle eller redaksjonelle instanser har ikke hatt innvirkning på innholdet i retningslinjen:

Ingen finansielle eller redaksjonelle instanser har påvirket innholdet.

23. Interessekonflikter i arbeidsgruppen bak *dokumentet* er dokumentert og håndtert:

Det er ingen interessekonflikter å melde

Dokument-id:
I.6.2.1.4-37Utarbeidet av:
Hildegunn Edløy Holstvoll,
Ingun Benno Petterson og
Helene MorvikFagansvarlig:
Helene MorvikGodkjent
dato:
29.04.2024Godkjent av:
Susanne Miriam
Sørensen HernesRevisjon:
1.03